

บทที่ 2

โครงสร้างการผลิตและการตลาดของอุตสาหกรรมพืชน้ำมันและน้ำมันพืช

อุตสาหกรรมน้ำมันพืชเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้วัตถุดิบจากผลผลิตทางการเกษตรภายในประเทศ วัตถุดิบดังกล่าวนี้ได้แก่ พืชน้ำมัน จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 2 เป็นต้นมา พบว่าพืชน้ำมันหลายชนิดมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยปรากฏอยู่ในเป้าหมายการผลิตพืชเศรษฐกิจของแต่ละปี

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำมันพืช

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำมันพืชมีอยู่หลายชนิด ผู้ผลิตโดยทั่วไปย่อมต้องคำนึงถึงปริมาณหรือเปอร์เซ็นต์ของน้ำมันที่จะสกัดได้จากพืชน้ำมันแต่ละชนิด ตลอดจนต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของพืชน้ำมันด้วย เพื่อให้ได้น้ำมันพืชที่มีคุณภาพดี เพราะมีความเกี่ยวข้องกับต้นทุนการผลิต โดยที่น้ำมันพืชแต่ละชนิดมีปริมาณและชนิดของกรดไขมันแตกต่างกัน จึงทำให้น้ำมันพืชแต่ละชนิดมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ดังนั้นจึงแบ่งลักษณะของน้ำมันพืชออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. น้ำมันพืชที่สามารถใช้ในการบริโภคได้ (Edible Oil) ได้แก่ น้ำมันพืชที่สกัดได้จากเมล็ดดอกทานตะวัน เมล็ดดอกคำฝอย ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เมล็ดฝ้าย เมล็ดถั่ว เมล็ดงา และปาล์มน้ำมัน น้ำมันที่สกัดได้ส่วนใหญ่จัดเป็นพวกน้ำมันพืชชนิดที่ยังไม่อิ่มตัว (Unsaturated Oil). ซึ่งเป็นน้ำมันพืชที่นิยมใช้ในการบริโภค ส่วนน้ำมันพืชที่สกัดได้จากมะพร้าว และเมล็ดปาล์ม เป็นน้ำมันพืชชนิดที่อิ่มตัว (Saturated Oil) ซึ่งเป็นน้ำมันที่ย่อยได้ยาก และมีสะสมอยู่ในร่างกาย

2. น้ำมันพืชที่ไม่สามารถใช้ในการบริโภคได้ (Inedible Oil) ได้แก่ น้ำมันพืชที่สกัดได้จากเมล็ดละหุ่ง ลินสีด น้ำมันประเภทนี้ส่วนใหญ่ใช้ในอุตสาหกรรม

ภาวะการผลิตและการตลาดของพืชน้ำมัน

1. ภาวะการผลิตถั่วเหลือง

พื้นที่เพาะปลูกถั่วเหลืองได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเพิ่มขึ้นจาก 697 พันไร่

ในปี 2522/23 เป็น 1,739 พันไร่ในปี 2529/30 หรือพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 2.56 เท่า ในขณะที่เดียวกันผลผลิตถั่วเหลืองได้เพิ่มขึ้นจาก 102.1 พันตันในปี 2522/23 เป็น 350.3 พันตัน ในปี 2529/30 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของผลผลิต ทั้งนี้ก็เพราะว่า ผลผลิตต่อไร่ได้สูงขึ้นด้วย กล่าวคือ ในปี 2522/23 ผลผลิตถั่วเหลืองต่อไร่ได้ผลเพียง 150 ก.ก ต่อไร่ แต่ในปี 2529/30 ผลผลิตต่อไร่เป็น 201 ก.ก/ไร่ หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 1.34 เท่า อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าพื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตต่อไร่จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.53 และ 4.37 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ประเทศไทยผลิตถั่วเหลืองใช้ในประเทศไม่เพียงพอ ยังต้องมีการนำเข้าถั่วเหลือง และผลิตภัณฑ์อยู่อีกจำนวนมาก ในปี 2523 ประเทศไทยต้องนำเข้ากากถั่วเหลืองมีมูลค่า 984 ล้านบาท แต่ในปี 2529 นำเข้ากากถั่วเหลืองมีมูลค่าถึง 1,071 ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูงถึง 1.73 เท่า โดยในปี 2527 เป็นปีที่มีการนำเข้าน้ำมันถั่วเหลืองและกากถั่วเหลืองมากที่สุด คือ มีมูลค่าถึง 782 ล้านบาท และ 1,744 ล้านบาท ตามลำดับ สำหรับเมล็ดถั่วเหลืองนั้นมีการนำเข้าเป็นบางปี ซึ่งบางปีก็มากบางปีก็น้อย (ตารางที่ 4)

2. ภาวะการผลิตถั่วลิสง

พื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงจะเปลี่ยนแปลงไปตามราคาของถั่วลิสง โดยพื้นที่เพาะปลูก เพิ่มขึ้นจาก 609 พันไร่ ในปี 2522/23 เป็น 779 พันไร่ ในปี 2529/30 หรือพื้นที่เพาะปลูก เพิ่มขึ้น 1.28 เท่า พื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงที่สำคัญอยู่ในภาคเหนือ โดยในปีเพาะปลูก 2528/29 มีพื้นที่เพาะปลูกถั่วลิสงในภาคเหนือ 384 พันไร่ หรือร้อยละ 49.32 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีพื้นที่เพาะปลูกร้อยละ 28.70 และ 15.82 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด ส่วนผลผลิตถั่วลิสงก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจาก 109 พันตันในปี 2523 เป็น 323 พันตันในปี 2529 โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 23.75 ทั้งนี้เพราะว่าผลผลิตต่อไร่ได้สูงขึ้นด้วย กล่าวคือ ในปี 2522/23 ผลผลิตต่อไร่เป็น 207 ก.ก/ไร่ แต่ในปี 2528/29 ผลผลิตต่อไร่เป็น 216 ก.ก/ไร่ (ตารางที่ 5)

การเพาะปลูกถั่วลิสงในประเทศไทยให้เป็นพืชน้ำมันไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะผลผลิตภายในประเทศไม่แน่นอน เนื่องมาจากการปลูกถั่วลิสงในประเทศไทยเป็นการปลูกเพื่อการบริโภคโดยตรงเท่านั้น ไม่ใช่ปลูกเพื่อการสกัดน้ำมัน ดังนั้นผลผลิตที่เหลือจากการคัดจะ

ตารางที่ 3 พื้นที่เพาะปลูกของพืชไร่ ข้าว และข้าวโพดปีเพาะปลูก 2523-2529

(1,000 ไร่)

	2522/23	2523/24	2524/25	2525/26	2526/27	2527/28	2528/29
ข้าว	56,868.38	56,881.89	56,392.23	56,171.00	58,114.65	55,418.80	59,463.00
ข้าวโพด	9,529.43	8,960.22	9,795.52	10,494.16	10,551.95	11,126.00	12,377.00
ถั่วเหลือง	679.35	788.22	797.00	777.80	1,008.49	1,200.00	1,524.00
ถั่วลิสง	608.82	658.10	764.06	761.38	782.94	850.00	779.00
งา	228.00	245.00	257.40	213.60	194.80	230.00	259.30
มะพร้าว	2,363.00	2,373.00	2,443.00	2,451.00	2,511.00	2,520.00	2,549.00
ปาล์มแก้มัน	226.71	283.04	332.84	374.27	430.61	513.91	660.00
ฝ้าย	750.42	948.68	966.70	714.32	637.60	505.00	519.00
มัน	335.00	347.00	353.00	357.00	355.00	385.00	392.00
ทานตะวัน	-	-	-	-	-	.50	5.00

ที่มา : สถิติการเกษตรปีเพาะปลูก 2528/29 , สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ผลผลิตพืชไร่ ข้าวและข้าวโพดปีเพาะปลูก 2523-2529

(1,000 ตัน)

ปี	ข้าว (ข้าวเหนียว)	ข้าว (ข้าวขาว)	ข้าวโพด	ถั่วเหลือง	ถั่วลิสง	งา	มะพร้าว	ปาล์มแห้ง	ฝ้าย	อื่น
2523	14,646.48	1,111.18	2,863.20	102.15	109.09	21.70	671.00	107.40	142.71	27.00
2524	15,405.38	1,962.71	2,997.88	100.02	128.80	27.10	887.00	152.80	192.57	33.80
2525	15,757.75	2,016.58	3,448.54	131.53	146.52	28.50	1,076.00	254.00	175.73	39.20
2526	14,774.42	2,104.09	3,002.30	113.40	145.32	22.40	1,102.00	303.30	122.01	34.30
2527	16,942.70	2,606.24	3,552.39	179.13	146.55	16.30	1,128.00	393.70	119.23	40.30
2528	16,606.91	2,630.00	4,138.87	246.45	179.00	22.1	1,195.00	609.60	76.00	41.00
2529	17,930.00	2,334.00	4,934.00	303.41	323.00	25.0	1,203.00	534.70	102.00	43.50

ที่มา : สถิติการเกษตรปีเพาะปลูก 2528/29 , สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 5 ผลผลิตเฉลี่ยและผลตอบแทนของพืชน้ำมัน ข้าวและข้าวโพดปี 2523-2529

(ผลผลิตต่อไร่ = ก.ก./ไร่ , ราคา = บาท/ไร่ , ผลตอบแทน = บาท/ไร่)

ปี	ข้าวหน้าปี			ข้าวโพด			ถั่วเหลือง		
	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน
2523	265	2.90	792.35	301	2.46	740.46	150	6.15	922.50
2524	271	3.44	932.24	335	2.23	747.05	127	6.10	774.70
2525	279	2.94	820.26	352	2.09	735.68	165	5.57	919.05
2526	263	2.97	781.11	286	2.37	677.82	146	5.92	864.32
2527	292	2.94	858.48	337	2.36	795.32	178	6.23	1,108.94
2528	300	2.76	828.00	372	1.88	699.36	200	6.15	1,230.40
2529	302	2.34	706.68	399	1.59	634.41	203	6.31	1,280.93

ปี	ถั่วลิสง			ฝ้าย			งา		
	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน
2523	207	7.75	1,604.25	194	9.15	1,775.10	95.00	10.90	1,035.50
2524	200	6.65	1,330.00	213	9.60	2,044.80	111.00	9.65	1,071.15
2525	198	6.85	1,356.30	185	9.89	1,829.65	111.00	9.25	1,026.75
2526	194	8.66	1,680.04	182	10.10	1,838.20	105.00	10.52	1,104.60
2527	220	5.02	1,104.40	191	11.60	2,215.60	84.00	10.59	889.56
2528	227	6.27	1,423.29	182	11.79	2,145.78	96.00	11.66	1,119.36
2529	216	6.03	1,302.48	201	8.33	1,674.33	-	-	-

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(ผลผลิตต่อไร่ = ก.ก./ไร่ , ราคา = บาท/ไร่ , ผลตอบแทน = บาท/ไร่)

ปี	มะนาว			ปาล์มน้ำมัน			ส้ม		
	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน	ผลผลิต/ไร่	ราคา	ผลตอบแทน
2523	462	3.11	1,436.82	1,543	-	-	140	9.70	1,358.00
2524	516	2.88	1,486.08	1,619	-	-	156	8.47	1,321.32
2525	619	1.86	1,151.34	1,642	2.06	3,382.52	133	7.87	1,046.71
2526	628	2.87	1,802.36	1,338	2.79	3,733.02	160	8.21	1,313.60
2527	609	3.13	1,906.17	1,391	3.41	4,743.31	162	7.17	1,616.54
2528	601	1.46	877.46	1,831	3.09	5,657.79	174	5.83	1,014.42
2529	-	-	-	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ : ราคาส้ม หมายถึง ราคาส้มทั้งฝัก

ที่มา : สถิติการเกษตรปีเพาะปลูก 2528/2529 . สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถูกนำไปใช้ในการสกัดน้ำมันพืช ซึ่งก็จะเป็นถั่วลิสงที่มีคุณภาพต่ำมีอัลฟาทอกซิน นอกจากนี้ การใช้เมล็ดพันธุ์พื้นเมืองก็ทำให้เปอร์เซ็นต์น้ำมันต่ำด้วย

3. ภาวะการผลิตทานตะวัน

การเพาะปลูกทานตะวันในครั้งแรกเมื่อปี 2520-2526 ในจังหวัดลพบุรีและสระบุรี มีพื้นที่ประมาณ 500-1,000 ไร่ แต่ผลผลิตที่ได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำ และไม่มีตลาดรองรับ การขยายพื้นที่เพาะปลูกทานตะวันได้เริ่มขึ้นเมื่อปี 2525 โดยบริษัทแปซิฟิคเมล็ดพันธุ์ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชน ได้ทำการส่งเสริมให้มีการปลูกทานตะวันเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการสกัดน้ำมันพืช และในปี 2529 บริษัทได้ร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกทานตะวันประมาณ 5,000 ไร่ ซึ่งจะใช้พื้นที่ในจังหวัดลพบุรี 4,500 ไร่ และจังหวัดสระบุรี 500 ไร่

การส่งเสริมการเพาะปลูกทานตะวันให้เป็นพืชรุ่นที่สอง โดยทำการวิจัยในระดับฟาร์มในพื้นที่ภาคเหนือเมื่อปี 2528 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาพืชน้ำมันที่ได้รับความสนับสนุนทางการเงินจากประชาคมเศรษฐกิจยุโรป และในปี 2530 ได้มีโครงการส่งเสริมการผลิตเมล็ดทานตะวันใน 24 จังหวัด² ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่าง ธกส. บริษัทแปซิฟิคเมล็ดพันธุ์ และบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อุตสาหกรรม โครงการนี้จะให้ผลผลิตเมล็ดทานตะวันประมาณ 6,900 กก. ในปีแรก ส่วนในปีที่สองและสามจะให้ผลผลิตประมาณ 22,400 กก. และ 22,400 กก. ตามลำดับ ซึ่งในการนี้ได้ตั้งเป้าหมายว่าพื้นที่เพาะปลูกทานตะวันจะมีประมาณ 30,000 ไร่ ในปี 2530 และ 2532 จะมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 50,000 ไร่ และ 80,000 ไร่ ตามลำดับ ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ เนื่องจากในปี 2530 มีการปลูกทานตะวันเพียงหนึ่งหมื่นไร่เศษ และผลผลิตประสบความเสียหายเนื่องจากฝนกระหน่ำตอนปลายฤดู ได้ผลผลิตประมาณ 90-100 กก./ไร่ มีบางท้องที่เท่านั้นที่ประสบผลสำเร็จ คือ ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ และลพบุรี ส่วนในปี 2531 ทำโครงการ 2-3 พันไร่ ซึ่งคาดว่าจะได้ผลผลิตประมาณ 200-250 กก./ไร่

²Warin Wonghanchao and Oragan Nabangchang, Current and Future Production of Edible Oils and Proteins Markets and Prices in Thailand, Socio - Economic Policy and Forecasting Unit, Chulalongkorn University, August 18, 1987, PP.2-83.

4. ภาวะการผลิตเมล็ดงา

การเพาะปลูกงาขึ้นอยู่กับช่วงเวลาตกของฝน ถ้าฝนทิ้งช่วง เช่น ตกประมาณ กลางเดือนเมษายน เกษตรกรจะไม่ทำการเพาะปลูกงาเพราะมีความเสี่ยงจากการเสียหายอัน

เนื่องมาจากฝนตกหนักในช่วงเก็บเกี่ยว และยังขึ้นอยู่กับราคาของงาดำขาย ในปัจจุบันนี้พื้นที่เพาะ ปลูกงาจะอยู่ระหว่าง 200,000 ไร่ และ 300,000 ไร่ และผลผลิตจะอยู่ระหว่าง 20,000 ตัน และ 30,000 ตัน การขยายพื้นที่เพาะปลูกงาได้กระทำต่อเนื่องมาตลอด โดยในปี 2529/30 พื้นที่เพาะปลูกงาเพิ่มขึ้นเป็น 363 พันไร่ และผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 32 พันตัน (ตารางที่ 3 และ 4)

5. ภาวะการผลิตปาล์มน้ำมัน

พื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมันได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือในปี 2523 มีพื้นที่ เพาะปลูกเพียง 227 พันไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 514 พันไร่ในปี 2528 ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิต 333 พันไร่ หรือร้อยละ 64.76 ของพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมันทั้งหมด (ตารางที่ 3) ซึ่งจังหวัด กระบี่เป็นจังหวัดที่มีการปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุดและมีผลผลิตต่อไร่สูงสุดประมาณ 2.43 ตันต่อไร่ โดยในปี 2528 มีพื้นที่เพาะปลูก 230 พันไร่หรือร้อยละ 44.8 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด จังหวัดที่มี พื้นที่เพาะปลูกรองลงมาได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และชุมพร ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 131 พันไร่ และ 68 พันไร่ ตามลำดับ สำหรับผลผลิตปาล์มน้ำมันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเพิ่มขึ้นจาก 107 พันตันในปี 2523 เป็น 609 พันตันในปี 2528 ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 1.83 ตัน (ตารางที่ 4)

ปาล์มน้ำมันจะให้ผลผลิตสูงสุดในช่วงฤดูฝน ระยะเวลาที่ให้ผลผลิตสูงสุดจะอยู่ระหว่าง เดือนมิถุนายน-กันยายน ซึ่งจะให้ผลผลิตประมาณร้อยละ 40-50 ของผลผลิตทั้งปีซึ่งในช่วงนี้ จะเป็นช่วงที่มีวัฏดุติบ้อนโรงงานมากเกินไปจนมีผลผลิตน้ำมันล้นถังเก็บของโรงงาน ทำให้ โรงงานต้องหยุดรับซื้อ และราคารับซื้อผลปาล์มก็ตกต่ำด้วย ในขณะที่ช่วงอื่นราคาจะสูงขึ้น

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ได้ตั้งเป้าหมายการผลิต ปาล์มน้ำมันไว้ 700,000 ไร่ โดยมีแผนการที่จะลดการขยายพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมัน แต่ จะให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตแทน

6. ภาวะการผลิตมะพร้าว

พื้นที่เพาะปลูกมะพร้าวในระหว่างปี 2523-2529 เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1.51 โดยเพิ่มขึ้นจาก 2,363 พันไร่ในปี 2523 เป็น 2,586 พันไร่ในปี 2529 (ตารางที่ 3) ในขณะที่เดียวกันผลผลิตมะพร้าวเพิ่มขึ้นจาก 671 พันตัน เป็น 1,280 พันตัน ทั้งนี้ก็เพราะว่าผลผลิตต่อไร่ได้สูงขึ้น โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.77 ซึ่งในปี 2529 ผลผลิตมะพร้าวเฉลี่ย 626 ก.ก./ไร่ (ตารางที่ 4)

7. ภาวะการผลิตเมล็ดุ่น

ุ่นเป็นพืชเมืองร้อนที่มีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศแห้งแล้ง สามารถปลูกได้ในสภาพดินทั่วไป โดยไม่ต้องดูแลรักษาเหมือนพืชประเภทอื่นๆ ดังนั้นพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่จึงอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด ส่วนพื้นที่เพาะปลูกในภาคเหนือมีประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นพื้นที่เพาะปลูกในภาคกลาง

ในระหว่างปีเพาะปลูก 2524/25 - 2526/27 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตของุ่นมีปริมาณลดลง ซึ่งสืบเนื่องมาจากราคาของุ่นลดลง ดังนั้นในระหว่างปี 2526-2529 รัฐบาลได้มีโครงการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิตุ่น โดยในปี 2529 พื้นที่เพาะปลูกุ่นมีจำนวน 392 พันไร่ ผลผลิต 44 พันตัน และผลผลิตเฉลี่ย 174 กก./ไร่ (ตารางที่ 3 และ 4)

8. ภาวะการผลิตเมล็ดฝ้าย

พื้นที่เพาะปลูกฝ้ายในปีเพาะปลูก 2528/29 มีจำนวน 519 พันไร่ ผลผลิต 68 พันตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 195 กก./ไร่ (ตารางที่ 3 และ 4) พื้นที่เพาะปลูกฝ้ายที่สำคัญอยู่ในภาคเหนือและภาคกลาง³ โดยพื้นที่เพาะปลูกฝ้ายในภาคเหนือมีจำนวน 237 พันไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 45.73 ของพื้นที่เพาะปลูกของประเทศ ส่วนพื้นที่เพาะปลูกในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน 193 พันไร่ และ 89 พันไร่ ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 37.13 และ 17.4 ของพื้นที่เพาะปลูกรวมของประเทศ

³สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2529/30 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2530, หน้า 86-87.

9. ภาวะการผลิตรำข้าว

ผลผลิตรำข้าวขึ้นอยู่กับจำนวนผลผลิตข้าวเปลือกทั้งหมดหักด้วยผลผลิตที่เก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ในอัตรา 10 ก.ก./ไร่ โดยมีอัตราส่วนของข้าวเปลือก : รำข้าว เท่ากับ 100:6.5 ดังนั้นปริมาณรำข้าวที่เพิ่มขึ้นจะเกี่ยวข้องกับ การเพิ่มขึ้นของปริมาณข้าวเปลือก ในปี 2528 ปริมาณข้าวเปลือกที่เข้าสู่โรงสีข้าวมีปริมาณ 19,892 พันตัน ซึ่งจะได้รำข้าว 1,293 พันตัน โดยนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์จำนวน 1,175 พันตัน และนำไปใช้ในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมันพืช 118 พันตัน (ตารางที่ 6)

ภาวะการผลิตน้ำมันพืช

อุตสาหกรรมผลิตน้ำมันพืชในประเทศไทยมีมาตั้งแต่ปี 2503 แต่ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กตั้งอยู่ตามแหล่งกำเนิดของวัตถุดิบ มีกรรมวิธีการผลิตที่ล้าหลังซึ่งโรงงานเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานที่ผลิตน้ำมันมะพร้าว น้ำมันถั่วลิสง ต่อมารัฐบาลได้กำหนดให้อุตสาหกรรมผลิตน้ำมันพืชเป็นกลุ่มกิจการที่อยู่ในข่ายส่งเสริมการลงทุน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 จึงทำให้มีโรงงานขนาดกลางและขนาดใหญ่เกิดขึ้นหลายราย และยังได้มีการพัฒนาวัตถุดิบชนิดอื่น ๆ มาสกัดน้ำมันพืชด้วย เช่น ถั่วเหลือง รำข้าว เมล็ดงุ่น เมล็ดฝ้าย และปาล์ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการปรับปรุงกรรมวิธีการผลิตต่าง ๆ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตทำให้น้ำมันพืชดิบและน้ำมันพืชบริสุทธิ์มีคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิมมาก

1. โรงงานผลิตน้ำมันพืช

อุตสาหกรรมสกัดน้ำมันพืชในประเทศไทยค่อนข้างกระจุกตัวอยู่กับโรงงานสกัดน้ำมันพืชขนาดใหญ่ เพราะโรงงานขนาดเล็กมีวัตถุดิบไม่เพียงพอความต้องการผลิต จึงต้องประสบกับต้นทุนการผลิตที่สูง รวมทั้งไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนด้วย โรงงานขนาดเล็กหลายโรงงานจึงต้องหยุดการผลิตไป

ในปัจจุบันนี้มีโรงงานผลิตน้ำมันพืชที่ใหญ่ๆ 13 โรงงาน ซึ่งแต่ละโรงงานมีกำลังการผลิตมากกว่า 15,000 ตันต่อปีขึ้นไป แต่ในการผลิตที่แท้จริงใช้กำลังการผลิตประมาณครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิตของโรงงาน

ตารางที่ 6 บัญชีสมดุลของร้านค้า 2523-2529

(1,000 ตัน)

ปี	อุปทาน			อุปสงค์			อุปสงค์รวม
	ผลผลิต	นำเข้า	ผลผลิตรวม	ส่งออก	บริโภคโดยตรง	สต็อกน้ำมัน	
2523	985.00	-	985.00	-	863.70	122.20	985.90
2524	1,089.80	-	1,089.80	0.51	985.59	103.70	1,089.80
2525	1,116.30	-	1,116.30	0.85	1,005.05	110.40	1,116.30
2526	1,058.00	-	1,058.00	1.53	957.17	99.30	1,058.00
2527	1,230.00	-	1,230.00	0.10	1,115.90	114.00	1,230.00
2528	1,293.00	-	1,293.00	-	1,175.20	117.80	1,293.00
2529	1,556.12	-	1,556.12	3.20	1,428.42	124.50	1,556.12

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย น.ศ. 2523 - 2528
กรมการค้าภายใน น.ศ. 2529

2. อุปทานของน้ำมันพืช

ปริมาณผลผลิตน้ำมันพืชในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดมาโดยเพิ่มขึ้นจาก 87 พันตัน ในปี 2523 เป็น 225 พันตันในปี 2528 ผลของการที่ผลผลิตเพิ่มขึ้นนี้ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้า น้ำมันพืชลดลง โดยลดลงจาก 98 พันตันในปี 2523 เป็น 17 พันตันในปี 2528 ส่วนความต้องการน้ำมันพืชภายในประเทศสามารถผลิตได้เพียงพอกับความต้องการตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมา (ตารางที่ 7)

โครงสร้างการผลิตของน้ำมันพืชได้เปลี่ยนแปลงไป โดยที่น้ำมันพืชที่สำคัญในอดีต ได้แก่ น้ำมันมะพร้าว และน้ำมันถั่วลิสง แต่บทบาทของน้ำมันสองชนิดนี้ได้ลดความสำคัญลงพร้อมกับบทบาทที่เพิ่มขึ้นของน้ำมันถั่วเหลือง และน้ำมันปาล์ม โดยน้ำมันปาล์มเป็นปัจจัยที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมน้ำมันพืช ซึ่งในปี 2527 ผลผลิตน้ำมันปาล์มผลิตได้มากเป็นอันดับหนึ่ง โดยผลิตได้ประมาณร้อยละ 36.5 ของผลผลิตน้ำมันพืชทั้งหมด รองลงมาได้แก่ น้ำมันมะพร้าว และน้ำมันถั่วเหลือง โดยผลิตได้ประมาณร้อยละ 19 และร้อยละ 9.4 ของผลผลิตน้ำมันพืชทั้งหมด

ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่าอุปทานของพืชน้ำมันภายในประเทศไม่เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจากพืชน้ำมันหลายชนิดนอกจากจะใช้ในการสกัดน้ำมันพืชแล้วยังนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง มะพร้าว และรำข้าว และการขาดแคลนของพืชน้ำมันยังสืบเนื่องมาจากคุณภาพของพืชน้ำมัน เช่น ปัญหาความสกปรกและสิ่งเจือปน ปัญหาอัลฟาทอกซินของถั่วลิสง ปัญหาคุณภาพของรำข้าวและปาล์มน้ำมัน ที่จะต้องส่งเข้าโรงงานสกัดน้ำมันพืชภายใน 24 ชั่วโมง

อุปทานของพืชน้ำมันที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการสกัดน้ำมันพืชนั้นต้องแข่งขันกับอุปทานที่นำเข้าจากต่างประเทศทั้งในด้านคุณภาพและราคาที่ถูกลง เช่น ต้องแข่งขันกับถั่วเหลืองของประเทศสหรัฐอเมริกา และต้องแข่งขันกับน้ำมันปาล์มของประเทศมาเลเซีย เพราะราคาของอุปทานภายในประเทศกับราคาของการนำเข้าต่างกัน รัฐบาลจึงได้มีนโยบายทางการค้าเพื่อควบคุมอุตสาหกรรมน้ำมันพืช ดังนั้นราคาน้ำมันพืชภายในประเทศจึงสูงกว่าราคาในตลาดโลก

ในอนาคตน้ำมันถั่วเหลืองและน้ำมันปาล์มจะมีบทบาทสำคัญในตลาดน้ำมันพืชในประเทศ การเพิ่มขึ้นของอุปทานน้ำมันถั่วเหลืองจะทำให้อุปทานของอาหารสัตว์เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะเป็นการทดแทนการนำเข้า สำหรับน้ำมันปาล์มจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น โดยได้มีการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าอุปทานของน้ำมันปาล์มจะเพิ่มขึ้นอีกกว่าร้อยละ 50 ของอุปทานน้ำมันปาล์มในปัจจุบัน เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตอย่างเต็มที่ รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของผลผลิตต่อไร่ของปาล์มน้ำมัน

ตารางที่ 7 อุปทานและอุปสงค์น้ำมันพืชบริโภคทั้งหมด

หน่วย : พันตัน

ปี	การผลิตในประเทศ	การนำเข้า	การส่งออก	สต็อก	ความต้องการ	ขาด/เกิน
2523	86.5	98.0	0.1	-	184.4	-97.9
2524	86.7	71.0	0.1	-	157.6	-70.9
2525	119.0	36.7	0.6	-	155.1	-36.1
2526	123.0	51.6	4.0	-	170.6	-47.6
2527	153.8	49.6	12.5	-	190.9	-37.1
2528	225.1	16.9	26.1	-	197.6	27.5
อัตราเพิ่มเฉลี่ย	16.3					11.5

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. อุปทานของอาหารสัตว์

ธุรกิจการผลิตอาหารสัตว์เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศสาขาหนึ่ง กล่าวคือระหว่างปี 2521-2525 อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีของการผลิตอาหารสัตว์ประมาณร้อยละ 13 แต่ก็ลดลงเล็กน้อยในปี 2526-2527 ในระหว่างปี 2526 มีการผลิตอาหารสัตว์เพื่อการค้าประมาณ 1.5 ล้านตัน และในปี 2529 มีการผลิตอาหารสัตว์เพื่อการค้าประมาณ 1.8 ล้านตัน

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ คือ ข้าวโพด ปลายข้าว รำข้าว ถั่วเหลือง และปลาป่น นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เหลือจากการสกัดน้ำมันซึ่งนำมาใช้เป็นส่วนผสมของอาหารสัตว์ เช่น กากถั่วเหลือง กากมะพร้าว กากรำข้าว กากถั่วลิสง กากเมล็ดนุ่น และกากเมล็ดฝ้าย ส่วนผสมเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตภายในประเทศ ยกเว้นกากถั่วเหลืองที่ผลผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอต้องนำเข้าทุกปี อย่างไรก็ตาม สัดส่วนที่ใช้ในการผสมอาหารสัตว์ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ ความต้องการทางโภชนาการ ปริมาณอาหาร ผลผลิตตามฤดูกาล และราคาของส่วนผสมอื่นๆ

โครงสร้างการตลาด

1. ลักษณะโครงสร้างการตลาดพืชน้ำมัน

เนื่องจากอุตสาหกรรมน้ำมันพืชเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ เมล็ดพืชน้ำมันชนิดต่าง ๆ การจัดหาวัตถุดิบป้อนโรงงานเป็นงานสำคัญของการผลิตระบบการจำหน่ายของตลาดในชั้นตอนนี้อาจแบ่งได้ดังนี้

(1) ตลาดท้องถิ่น (Local Grower's Market) ตลาดประเภทนี้อยู่ในแหล่งผลิตหรือใกล้กับแหล่งผลิต และมักอยู่ในเขตหมู่บ้าน ตำบลหรืออำเภอ การประกอบการค้าในตลาดระดับนี้มักจะพบว่าปริมาณสินค้าซื้อขายน้อยกว่าในตลาดระดับอื่น ขอบเขตการติดต่อซื้อขายไม่ค่อยกว้างนัก ประกอบกับการคมนาคมติดต่อไม่สะดวก

(2) ตลาดท้องถิ่น (Assembly wholesale's Market) หน้าที่เบื้องต้นของตลาดท้องถิ่น คือ การรวบรวมสินค้าให้ได้จำนวนมาก เพื่อจะได้ขนส่งต่อไปโดยประหยัด เพราะการที่ผู้ผลิตแต่ละรายจะทำการขายสินค้าตรงให้กับพ่อค้าคนกลางจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก

ตลาดประเภทนี้จะอยู่ในศูนย์รวมการค้ามีอาณาเขตติดต่อซื้อขายกว้างขวาง ทั้งการคมนาคมติดต่อไปมาได้สะดวก หน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นแหล่งที่จ่ายเงินสดในการซื้อพืชผลจากเกษตรกร

(3) ตลาดปลายทาง (Terminal Market) หรืออาจเรียกว่าตลาดกลาง (Central Market) เป็นตลาดที่ทำหน้าที่ช่วงสุดท้ายในการรวบรวมและเป็นช่วงแรกในการแจกจ่ายต่อไป ในตลาดนี้จึงต้องมีอุปกรณ์บางอย่างจัดไว้ให้เป็นอย่างดี เช่น การขนส่ง โกดัง การแยกประเภทและการบรรจุหีบห่อ ตลาดประเภทนี้เป็นศูนย์กลางการซื้อขายและกำหนดราคาซื้อขายสินค้าเพราะเป็นแหล่งที่ผู้ซื้อผู้ขายจากที่ต่างๆ มาต่อรองกัน ราคาที่ซื้อขายในตลาดกลางจึงถือเสมือนเป็นราคาที่ตลาดท้องถิ่นหรือตลาดขายส่งช่วงจะต้องถือตามด้วย

2 ลักษณะโครงสร้างการตลาดน้ำมันพืช

โครงสร้างการตลาดน้ำมันพืชโดยทั่วไป ประกอบด้วยผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ตัวแทนผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีก

ผู้ผลิต หมายถึง โรงงานที่มีขั้นตอนเพียงสกัดหรือหีบน้ำมันพืช โรงงานที่มีขั้นตอนที่สกัดและกลั่นน้ำมันพืชต่อเนื่องและโรงงานที่มีขั้นตอนเพียงกลั่นน้ำมันพืชให้บริสุทธิ์ ซึ่งโรงงานสองประเภทแรก มีความสัมพันธ์กับเกษตรกร และพ่อค้าผลิตผลเกษตรอย่างใกล้ชิด เพราะส่วนใหญ่แล้วมีการติดต่อซื้อขายวัตถุดิบพืชน้ำมันกันเป็นประจำและคุ้นเคยกันตลอดมาเป็นเวลานาน

โรงงานที่มีขั้นตอนเพียงสกัดน้ำมันพืช คือ หลังจากสกัดและหีบน้ำมันพืชแล้วจะผ่านน้ำมันดิบไปเก็บไว้ในถังเก็บเพื่อรอจำหน่ายแล้วนำส่งโรงงานกลั่นน้ำมันพืชบริสุทธิ์ และโรงงานสบู่ซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่ แล้วมีเป็นส่วนน้อยที่ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่าผู้ผลิตน้ำมันพืชดิบมีจำนวนมากราย และการแข่งขันโดยเสรี ด้วยเหตุนี้ด้านผู้ผลิตจึงไม่สามารถกำหนดราคาจำหน่ายเองได้

ส่วนโรงงานที่มีขั้นตอนทั้งสกัดและกลั่นน้ำมันพืชต่อเนื่อง ซึ่งโรงงานประเภทนี้ส่วนใหญ่ทำการผลิตน้ำมันพืชเพื่อนำไปปรุงอาหาร สำหรับการจำหน่ายน้ำมันพืชที่ผ่านกรรมวิธีเพื่อการบริโภค ทางผู้ผลิตจะบรรจุในภาชนะเป็นรูปขวดขนาดหนึ่งลิตรหรือครึ่งลิตร หรือเป็นบีบขนาด 10 ลิตรหรือ 20 ลิตร แล้วส่งไปยังตัวแทนจำหน่ายหรือผู้ค้าส่งทั้งไปทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภคอีกต่อหนึ่ง โรงงานประเภทนี้มีจำนวนน้อยราย และผู้ผลิตจะทำการผลิตสินค้าไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือในรูปแบบและขนาดภาชนะบรรจุจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ราคาจำหน่ายน้ำมันพืชโดยทั่วไปใกล้เคียงกัน และยังคงควบคุมราคา

โดยกระทรวงพาณิชย์ ดังนั้นทางผู้ผลิตจึงมีการแข่งขันกันในหลายด้าน การพยายามลดต้นทุน การผลิตต่อหน่วยของตนให้ต่ำลง การปรับปรุงภาชนะบรรจุให้อยู่ในรูปทรงพอเหมาะที่ผู้บริโภค จะหยิบยกได้สะดวก และเป็นที่ดึงดูดแก่สายตาผู้บริโภคตลอดจนการให้ส่วนลดพิเศษแก่ตัวแทน หรือ ผู้ค้าส่ง ทั้งนี้เพื่อจะรักษาส่วนแบ่งตลาดของตนให้มากที่สุด ส่วนการจำหน่ายน้ำมันพืชเพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ มีเป็นส่วนน้อย โดยผู้ผลิตจะจำหน่ายโดยตรงไปยังผู้ใช้ น้ำมันพืชที่ทำให้บริสุทธิ์ แล้วอาจกล่าวได้ว่าลักษณะตลาดเป็นแบบผู้ขายน้อยรายแต่ผู้ซื้อมาราย ราคาจำหน่ายจึงถูกกำหนด โดยผู้ขายแต่ถูกควบคุมโดยรัฐบาล

และโรงงานที่มีขั้นตอนเพียงกลั่นน้ำมันพืชให้บริสุทธิ์ (ในขณะเดียวกันเป็นผู้นำเข้าด้วย) โดยส่วนใหญ่รับซื้อวัตถุดิบเป็นน้ำมันถั่วเหลืองดิบ น้ำมันปาล์มดิบและน้ำมันมะพร้าวดิบ จากโรงงาน ที่มีเพียงขั้นตอนสกัดหรือหีบน้ำมันพืชภายในประเทศส่วนหนึ่ง และยังคงต้องสั่งเข้าน้ำมันพืชดิบจาก ต่างประเทศมาเป็นวัตถุดิบอีกส่วนหนึ่ง เพราะบางเดือนการผลิตน้ำมันพืชดิบภายในประเทศขาดแคลน เป็นที่น่าสังเกตว่าการนำเข้าน้ำมันพืชดิบโดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันปาล์มจะอยู่ในรูปน้ำมันเกือบทำให้ บริสุทธิ์แล้ว (Semi-refined) ซึ่งเพียงแต่นำน้ำมันปาล์มมาผ่านกรรมวิธีต่างๆ เช่น การฟอกสี และกำจัดสีออก ก็จะได้น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ การจำหน่ายน้ำมันพืชเพื่อปรุงอาหารโดยบรรจุภาชนะ รูปขวดหรือบิบ จากนั้นส่งให้ตัวแทนจำหน่ายผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีก ก่อนที่จะผ่านไปยังผู้บริโภค ส่วนน้ำมันพืชบริสุทธิ์เพื่ออุตสาหกรรม ผู้ผลิตจะจำหน่ายโดยตรงไปยังผู้ใช้ลักษณะคล้ายคลึงกับ ประเภทโรงงานที่มีขั้นตอนทั้งสกัดและกลั่นน้ำมันพืชต่อเนื่อง

3. โครงสร้างการตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

โรงงานผลิตอาหารสัตว์ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ หรือบริเวณ ใกล้เคียง เนื่องจากเป็นจุดศูนย์กลางของการนำวัตถุดิบจากโรงงานสกัดน้ำมันพืชและโรงงาน ปลาบ่นมาใช้เป็นส่วนผสมที่สำคัญของการผลิตอาหารสัตว์

ลักษณะตลาดของอาหารสัตว์จะเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย มีผู้ผลิตขนาดใหญ่เพียง 2-3 รายเท่านั้น ที่มีส่วนแบ่งการตลาดในสัดส่วนที่สูง ซึ่งผู้ผลิตเหล่านี้จะแข่งขันกันทั้งในด้าน ราคาและยุทธวิธีการค้าต่าง ๆ เช่น ผู้ผลิตต้องการที่จะรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดของตน โดยการเสนอการบริการให้แก่ผู้ซื้อในรูปของการอบรม การให้สินเชื่อ การดูแลรักษาสัตว์ เป็นต้น

ช่องทางการจำหน่ายอาหารสัตว์อาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

- (1) บริษัทผู้ผลิตจะขายอาหารสัตว์ให้กับฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งวิธีการนี้จะทำโดย

ผู้ผลิตรายใหม่ ๆ

- (2) บริษัทผู้ผลิตจะส่งอาหารสัตว์ไปให้กับฟาร์มของตนเอง
- (3) บริษัทผู้ผลิตจะขายอาหารสัตว์ให้กับตัวแทนตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งตัวแทนเหล่านี้จะขายให้พ่อค้าขายปลีก ฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดใหญ่ หรือขายให้กับฟาร์มของบริษัทตัวแทนเหล่านี้เอง

ในปัจจุบันนี้บริษัทตัวแทนการค้าจะเป็นกลจักรที่สำคัญที่สุดที่จำหน่ายอาหารสัตว์ให้กับโรงงานผู้ผลิต สำหรับในอนาคตบริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์ใหญ่จะเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานโดยการผลิตวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์เอง และจะนำเอาอาหารสัตว์ไปใช้เลี้ยงสัตว์ในฟาร์มของตนเองด้วย ดังนั้นผลผลิตอาหารสัตว์จำนวนมากจะถูกนำไปใช้ในฟาร์มของโรงงานผู้ผลิตเอง

ความต้องการใช้น้ำมัน น้ำมันพืช และกากพืชน้ำมัน

1. ความต้องการใช้น้ำมัน

โรงงานอุตสาหกรรมน้ำมันพืชส่วนใหญ่จะใช้วัตถุดิบที่ผลิตได้ภายในประเทศ แต่ในปัจจุบันนี้พืชน้ำมันที่ผลิตได้ยังมีปริมาณไม่พอเพียงกับความต้องการ โดยเฉพาะในด้านของการนำไปเป็นวัตถุดิบของโรงงานสกัดน้ำมันพืช ในปี 2529 ปริมาณการใช้น้ำมันในโรงงานสกัดน้ำมันพืชเทียบกับปี 2528 มีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นจาก 174 พันตัน เป็น 241 พันตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 38.5 มะพร้าวเพิ่มขึ้นจาก 304 พันตัน เป็น 335 พันตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.20 ผลปาล์มทั้งทะลายเพิ่มขึ้นจาก 610 พันตัน เป็น 695 พันตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.14 เมล็ดนุ่นเพิ่มขึ้นจาก 33 พันตัน เป็น 35 พันตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 แต่ในระยะเดียวกัน ถั่วลิสงและเมล็ดฝ้ายที่ใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานสกัดน้ำมันพืชลดลงจาก 28 พันตัน เป็น 19 พันตัน และ 51 พันตัน เป็น 45 พันตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

2. ความต้องการใช้น้ำมันพืช

เมื่อพิจารณาถึงการผลิตและการใช้น้ำมันพืชสำคัญของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ น้ำมันถั่วเหลือง มะพร้าว ปาล์ม เมล็ดปาล์ม รำข้าว เมล็ดนุ่น เมล็ดฝ้าย และถั่วลิสงแล้ว สามารถที่จะแบ่งตามสภาพการผลิตน้ำมันพืชได้เป็น 3 ประเภทคือ

- (1) น้ำมันพืชหลัก เป็นน้ำมันพืชที่มีการบริโภคอย่างกว้างขวางและมีความต้องการสูง มีส่วนทำให้การผลิตภายในประเทศเพิ่มขึ้นโดยตรง ได้แก่ น้ำมันถั่วเหลือง

ตารางที่ 8 ปริมาณการใช้พืชน้ำมันในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมันระหว่างปี 2523-2529

หน่วย : พันตัน

ปี	ถั่วเหลือง	ถั่วลิสง	งา	ปาล์มน้ำมัน	มะพร้าว	เมล็ดฝ้าย	เมล็ดถั่ว	รำข้าว
2523	94.30	31.10	3.24	107.40	172.70	52.15	24.82	122.20
2524	78.60	26.70	2.12	152.80	170.80	75.20	30.78	103.70
2525	87.86	28.00	0.29	254.00	296.60	59.84	35.78	110.40
2526	67.86	25.30	3.10	303.30	302.00	50.40	31.13	99.30
2527	116.43	25.20	0.30	393.70	305.00	55.91	36.00	114.00
2528	174.34	27.72	1.02	609.60	304.02	50.89	32.91	117.80
2529	240.83	18.67	2.22	694.70	335.04	45.13	35.29	124.50

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

น้ำมันปาล์ม น้ำมันรำข้าว และน้ำมันเมล็ดนุ่น

(2) น้ำมันพืชรอง ได้แก่ น้ำมันเมล็ดฝ้าย น้ำมันมะพร้าว และน้ำมันเมล็ดปาล์ม ซึ่งวัตถุดิบเป็นผลพลอยได้จากการผลิตฝ้าย มะพร้าว และน้ำมันปาล์ม ปริมาณการผลิตจึงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีอัตราการเพิ่มต่ำและผลิตเพื่อใช้ในประเทศ มีการส่งออกในรูปแบบน้ำมันเล็กน้อย เช่น น้ำมันมะพร้าว และส่งออกในรูปแบบเมล็ด เช่น เมล็ดฝ้าย ส่วนน้ำมันเมล็ดปาล์มการผลิตในปัจจุบันยังอยู่ในปริมาณที่น้อย แต่มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของผลผลิตน้ำมันปาล์ม

(3) น้ำมันพืชอื่น ๆ เช่นน้ำมันถั่วลิสง งา ข้าวโพด และ เมล็ดทานตะวัน เป็นน้ำมันที่มีความต้องการเฉพาะตัวเพราะมีกลิ่นและคุณภาพพิเศษแตกต่างไปจากน้ำมันพืชทั้ง 2 ประเภทที่กล่าวข้างต้น ถั่วลิสงมีการผลิตที่พอเพียง เคยมีการส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบบ้างแม้ปัจจุบันจะน้อยลง และมีการนำเข้าไปในรูปน้ำมันบ้างเล็กน้อยในบางปี ส่วนน้ำมันอื่น ๆ มีการผลิตน้อยและส่วนใหญ่จะส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบ มีการนำเข้าไปในรูปน้ำมันบ้างในปริมาณที่ไม่มากนักทุกปี

ในปัจจุบันนี้ น้ำมันพืชโดยเฉพาะที่บริโภคได้ มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพราะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง แต่ที่สำคัญได้แก่ น้ำมันปรุงอาหาร อุตสาหกรรมเนยเทียม ส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น บะหมี่สำเร็จรูป นมข้นหวาน นอกจากนี้ยังนำไปใช้เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในอุตสาหกรรมสบู่ จึงทำให้ความต้องการใช้น้ำมันพืชรวมมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจาก 186 พันตันในปี 2523 เป็น 257 พันตันในปี 2529 ในอัตราเพิ่มร้อยละ 38.17 ซึ่งในปี 2528 ปริมาณการบริโภคน้ำมันพืชทั้งหมดเป็นจำนวน 186 พันตัน ในจำนวนนี้เป็นบริโภคน้ำมันปาล์ม 92 พันตัน เป็นการบริโภคน้ำมันถั่วเหลือง 26 พันตัน และเป็นการบริโภคน้ำมันมะพร้าว จำนวน 26 พันตัน สำหรับในปี 2529 ปริมาณน้ำมันพืชรวม 257 พันตัน ในจำนวนนี้เป็นน้ำมันปาล์ม 132 พันตัน น้ำมันมะพร้าว 45 พันตัน และน้ำมันถั่วเหลือง 40 พันตัน (ตารางที่ 9)

จากตารางที่ 7 และตารางที่ 9 พบว่าตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมา ปริมาณผลผลิตน้ำมันพืชรวมพอเพียงแก่ความต้องการใช้ภายในประเทศ โดยผลผลิตน้ำมันพืชรวม 248 พันตัน และปริมาณการบริโภคน้ำมันพืชรวม 243 พันตัน

3. ความต้องการใช้กากพืชน้ำมัน

ในปี 2528 ปริมาณผลผลิตน้ำมันพืชรวม เพียงพอแก่ความต้องการใช้ภายในประเทศ แต่ปริมาณของอาหารสัตว์ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ดังนั้นจึงต้องมีการนำเข้า ซึ่งการนำเข้าจะอยู่ในรูปของส่วนผสมของอาหารสัตว์ เช่น กากถั่วเหลือง กากถั่วลิสง เป็นต้น

ตารางที่ 9 ปริมาณการบริโภคน้ำมันพืชภายในประเทศ, 2523-2529

ปี	น้ำมันพืชรวม	น้ำมันถั่วเหลือง	น้ำมันถั่วลิสง	น้ำมันงา	น้ำมันปาล์ม	น้ำมันมะพร้าว	น้ำมันเมล็ดฝ้าย	น้ำมันเมล็ดคูน	น้ำมันรำข้าว
2523	185.88	25.61	13.40	1.35	91.12	25.60	7.80	4.50	16.50
2524	161.07	24.50	11.00	0.84	69.33	24.60	11.30	5.50	14.00
2525	167.43	22.41	12.20	0.14	69.98	32.60	9.00	6.30	14.80
2526	188.31	28.41	11.10	1.21	88.59	32.50	7.60	5.60	13.30
2527	206.44	59.17	10.80	0.08	77.29	29.00	8.40	6.50	15.20
2528	223.04	38.79	8.90	0.38	101.63	42.19	9.16	6.60	15.39
2529	256.53	39.68	8.56	0.85	131.55	45.07	8.12	8.82	13.90

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเทศไทยนำเข้าส่วนผสมของอาหารสัตว์มาตั้งแต่ปี 2526 โดยนำเข้าเป็นจำนวน 9 พันตัน สำหรับในปี 2529 มีการนำเข้าส่วนผสมของอาหารสัตว์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 300 พันตัน ในจำนวนนี้เป็นกากถั่วเหลือง 216 พันตัน หรือประมาณร้อยละ 72 ของปริมาณนำเข้าทั้งหมด ส่วนกากถั่วลิสง กากเมล็ดทานตะวัน และกากเมล็ดเรป มีการนำเข้าประมาณร้อยละ 11 ร้อยละ 6 และร้อยละ 1 ของปริมาณนำเข้าทั้งหมด ตามลำดับ*

ภาวะการนำเข้าและการส่งออก

1. ภาวะการนำเข้าและการส่งออกของสินค้าในหมวดพืชน้ำมัน

ในช่วงเวลาดังแต่ปี 2525 จนถึง 2529 รวมเวลา 5 ปี พืชน้ำมันมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 45 ล้านบาท มีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยปีละ 406 ล้านบาท (ตารางที่ 10)

(1) ด้านการนำเข้า มีแนวโน้มลดลง คือจากปี 2525 ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้า 180 ล้านบาท ลดลงเหลือ 37 ล้านบาทในปี 2529 สินค้าในหมวดนี้ส่วนใหญ่มีแนวโน้มการนำเข้าลดลง ยกเว้นสินค้าเมล็ดทานตะวัน ซึ่งอัตราการนำเข้าเพิ่มขึ้นในช่วงปีสุดท้าย ส่วนสินค้าที่ไม่มีการนำเข้าเลย คือ ถั่วลิสงกะเทาะเปลือก นอกจากนี้มีสินค้าที่ไม่มีการนำเข้าตั้งแต่ปี 2527 คือ เมล็ดฝ้าย

(2) ด้านการส่งออก แนวโน้มการส่งออกอัตราเติบโตยังไม่แน่นอน คือ ในปี 2526 อัตราเติบโตของการส่งออกติดลบร้อยละ 35 แต่ในปีถัดมากลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึงร้อยละ 122 แล้วลดลงเหลือร้อยละ 50 ในปี 2528 และอัตราการเติบโตมาติดลบในปี 2529 คือ ติดลบร้อยละ 39

โครงสร้างการส่งออก เมื่อคิดตามมูลค่า สินค้าเมล็ดงามีส่วนการส่งออกมากที่สุดคือร้อยละ 51 ของมูลค่าเฉลี่ยการส่งออกทั้งหมด รองลงมาคือ เมล็ดฝ้าย ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 22 ประเทศคู่ค้าส่งออกที่สำคัญคือ ประเทศไต้หวัน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย

* สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร , สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2529/30 , กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , 2530 , หน้า 168-171 .

2. ภาวะการนำเข้าและการส่งออกของสินค้าในหมวดน้ำมันพืช

ในช่วงเวลาดังแต่ปี 2525 จนถึง 2529 รวมเวลา 5 ปี น้ำมันพืชมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 536 ล้านบาท มีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยปีละ 347 ล้านบาท (ตารางที่ 10)

(1) ด้านการนำเข้า ตั้งแต่ปี 2525-2527 มีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจาก 378 ล้านบาทในปี 2525 เป็น 1,026 ล้านบาทในปี 2527 แต่ในปี 2528 และปี 2529 กลับลดลงอย่างรวดเร็วเหลือเพียง 431 ล้านบาท และ 125 ล้านบาท ตามลำดับ สินค้าที่ไม่มีการนำเข้าอีกเลยตั้งแต่ปี 2527 คือน้ำมันมะพร้าว และตั้งแต่ปี 2529 น้ำมันเนื้อในเมล็ดปาล์ม และน้ำมันทานตะวัน เป็นน้ำมันอีกสองชนิดที่ไม่มีการนำเข้า

โครงสร้างการนำเข้า เมื่อคิดตามมูลค่าสินค้าน้ำมันปาล์มและน้ำมันเนื้อในเมล็ดปาล์มมีส่วนมากที่สุด คือประมาณร้อยละ 76 ของมูลค่าเฉลี่ยทั้งหมด แต่มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในช่วงสองปีหลัง คือ ปี 2528 และปี 2529 ซึ่งมีอัตราเติบโตติดลบร้อยละ 46 และร้อยละ 99 ตามลำดับ ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ ประเทศมาเลเซีย

(2) ด้านการส่งออก แนวโน้มการส่งออกอัตราการเติบโตยังไม่แน่นอน คือในปี 2526 อัตราการเติบโตของการส่งออกติดลบร้อยละ 10 แต่ในปี 2527 และปี 2528 อัตราการเติบโตของการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึงร้อยละ 53 และร้อยละ 43 ตามลำดับ และอัตราการเติบโตติดลบในปี 2529 คือติดลบร้อยละ 63

โครงสร้างการส่งออก เมื่อคิดตามมูลค่าสินค้าน้ำมันปาล์มมีส่วนการส่งออกมากที่สุดคือร้อยละ 17 ของมูลค่าเฉลี่ยการส่งออกทั้งหมด

3. ภาวะการนำเข้าและการส่งออกของสินค้าในหมวดอาหารสัตว์

ในช่วงเวลาดังแต่ปี 2525 จนถึงปี 2529 รวมเวลา 5 ปี อาหารสัตว์มีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 1,672 ล้านบาท มีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยปีละ 1,946 ล้านบาท (ตารางที่ 10)

(1) ด้านการนำเข้า แนวโน้มการนำเข้าอัตราการเติบโตยังไม่แน่นอนคือในปี 2526 อัตราของการนำเข้าติดลบร้อยละ 2 แต่ในปี 2527 อัตราการเติบโตเป็นร้อยละ 47 และอัตราการเติบโตติดลบร้อยละ 44 ในปี 2528 แต่ในปี 2529 อัตราการเติบโตกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48

ตารางที่ 10 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าและการส่งออกสินค้าในหมวดพืชน้ำมัน
น้ำมันพืชและอาหารสัตว์

ปริมาณ : ตัน
มูลค่า : 1,000 บาท

ปี	หมวดพืชน้ำมัน				หมวดน้ำมันพืช			
	การนำเข้า		การส่งออก		การนำเข้า		การส่งออก	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2525	-	180,033	-	602,025	32,458	378,555	16,338	292,787
2526	-	1,502	-	246,651	57,975	718,087	15,283	262,459
2527	-	3,430	-	361,411	59,479	1,026,294	17,433	400,323
2528	-	4,417	-	425,471	20,332	431,767	36,732	570,862
2529	-	37,349	-	393,578	5,357	125,015	18,016	209,775

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ปริมาณ : ตัน
มูลค่า : 1,000 บาท

ปี	หมวดอาหารสัตว์			
	การนำเข้า		การส่งออก	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2525	221,597	1,540,049	251,737	1,584,356
2526	213,598	1,511,491	278,280	1,661,639
2527	322,454	2,224,119	254,585	1,831,900
2528	184,056	1,246,955	388,044	1,970,468
2529	299,589	1,839,765	309,678	2,479,415

ที่มา : สำนักเศรษฐกิจการเกษตร

โครงสร้างการนำเข้าเมื่อคิดตามมูลค่า สินค้ากากถั่วเหลืองมีสัดส่วนมากที่สุด คือประมาณร้อยละ 71 ของมูลค่านำเข้าเฉลี่ยทั้งหมด

(2) ด้านการส่งออก แนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นโดยเพิ่มจาก 1,584 ล้านบาท ในปี 2525 เป็น 2,479 ล้านบาทในปี 2529

มาตรการทางการค้าของพืชน้ำมันและน้ำมันพืช

1. มาตรการทางการค้าของถั่วเหลือง

(1) เพื่อจูงใจให้เกษตรกรหันมาปลูกถั่วเหลืองมากขึ้น ในปี 2521 กระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมกับโรงงานสกัดน้ำมันพืชและโรงงานอาหารสัตว์กำหนดราคารับซื้อถั่วเหลืองขั้นต่ำจากเกษตรกร

(2) เพื่อมิให้ภาวะการค้าถั่วเหลืองในต่างประเทศกระทบการค้าภายในมากนัก กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดนโยบายการนำเข้าและส่งออกถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์หลายครั้งตั้งแต่ปี 2516 ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละปี จนปัจจุบันมาตรการเกี่ยวกับถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

ส่งออก เมล็ดถั่วเหลือง เป็นสินค้าต้องขออนุญาตส่งออกจากกระทรวงพาณิชย์ ในทางปฏิบัติอนุญาตให้ส่งออกไม่จำกัดจำนวน ไม่มีการเรียกเก็บภาษี

กากถั่วเหลือง เป็นสินค้าต้องขออนุญาตส่งออกจากกระทรวงพาณิชย์ ในทางปฏิบัติ ไม่อนุญาตให้ส่งออก ไม่มีการเรียกเก็บภาษี

น้ำมันถั่วเหลือง ส่งออกได้โดยเสรี ไม่มีการเรียกเก็บภาษี

นำเข้า เมล็ดถั่วเหลือง เป็นสินค้าขออนุญาตนำเข้าจากกระทรวงพาณิชย์โดยมีหลักเกณฑ์ คือ จะอนุญาตให้นำเข้าเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าของตนเอง ในปริมาณอัตราส่วนเฉลี่ยของประวัติการนำเข้าในแต่ละรายในรอบ 12 เดือนก่อนวันประกาศมีผลใช้บังคับ โดยจะพิจารณาอนุญาตตามปริมาณและระยะเวลาที่สมควรสำหรับผู้ที่ไม่เคยนำเข้ามามาก่อน หากพิสูจน์ได้ว่านำเข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าของตนเอง

จะผ่อนผันให้นำเข้าตามปริมาณและระยะเวลาที่สมควร โดยอัตราอากรขาเข้าเรียกเก็บ ๑.๓๐ บาท/กก. หรือร้อยละ ๖ ของราคานำเข้า แต่ในทางปฏิบัติไม่อนุญาตให้นำเข้า

กากถั่วเหลือง เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตนำเข้า โดยกำหนดให้ผู้ประสงค์ที่จะนำกากถั่วเหลืองเข้ามาในราชอาณาจักร จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับซื้อกากถั่วเหลืองภายในประเทศตามอัตราส่วนที่กระทรวงเกษตรฯและกระทรวงพาณิชย์ร่วมกันกำหนด ทั้งนี้เสียอัตราอากรขาเข้าร้อยละ ๖ ของราคานำเข้า

น้ำมันถั่วเหลือง เป็นสินค้าต้องขออนุญาตนำเข้า โดยกระทรวงพาณิชย์จะอนุญาตให้นำเข้าได้เฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ไขมันถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าของตนเองเท่านั้น และมีสต็อกน้ำมันถั่วเหลืองคงเหลือสำหรับสนองการผลิตได้ไม่เกิน ๒ เดือน การอนุญาตให้นำเข้าได้ในแต่ละครั้งจะอนุญาตให้นำเข้าในปริมาณที่พอเพียงต่อการสนองการผลิตได้ไม่เกิน ๒ เดือน ซึ่งในทางปฏิบัติจะอนุญาตให้นำเข้าในกรณีที่มีการผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ ส่วนอัตราอากรขาเข้านั้น ถ้าเป็นน้ำมันถั่วเหลืองดิบ เรียกเก็บ ๑.๓๒ บาท/ลิตร และน้ำมันถั่วเหลืองบริสุทธิ์ เรียกเก็บ ๒.๕๐ บาท/ลิตร

อนึ่ง ปัจจุบันกระทรวงพาณิชย์กำลังพิจารณาเปลี่ยนแปลงระบบการนำเข้าถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์ โดยใช้มาตรการทางภาษีแทน ตามมติ ครม. เศรษฐกิจ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๙ แต่ทั้งนี้จะไม่ให้มีผลกระทบต่อเกษตรกร โรงงานผลิตอาหารสัตว์และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น

๒. มาตรการทางการค้าของถั่วลิสง

การส่งออกถั่วลิสงเท่าที่ผ่านมาเป็นการค้าแบบเสรี และไม่มีการเรียกเก็บอากรขาออก ทั้งเมล็ดถั่วลิสงและผลิตภัณฑ์ แต่เพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ รัฐบาลได้เรียกเก็บอากรขาเข้าเมล็ดถั่วลิสงร้อยละ ๕๐ ของราคา หรือกิโลกรัมละ ๓.๐๐ บาท น้ำมันถั่วลิสงดิบสกัดหรือทำให้บริสุทธิ์แล้วลิตรละ ๒.๕๐ บาท น้ำมันถั่วลิสงชนิดเต็มออกซิเจนหรือไฮโดรเจนลิตรละ ๑.๖๕ บาท และกากถั่วลิสงร้อยละ ๑๐ ของราคา

๓. มาตรการทางการค้าของน้ำมันปาล์ม

สำหรับการส่งออกและการนำเข้าน้ำมันปาล์ม กระทรวงพาณิชย์มีมาตรการทางการค้า คือ การส่งออกเป็นไปโดยเสรี และไม่เสียอัตราอากรขาออก ส่วนการนำเข้ามีการควบคุมโดยอนุญาตให้เฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ไขมันปาล์มเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า

ของตนในปริมาณอัตราส่วนเฉลี่ยของประวัติการนำเข้าในระยะเวลา 12 เดือน ก่อนประกาศ มีผลใช้บังคับ ผู้ที่ไม่เคยนำเข้าจะพิจารณาตามความเหมาะสม ทั้งนี้ กรณีนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบ เสียอัตราอากร 1.32 บาท/ลิตร น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ เสียอัตราอากร 5.50 บาท/ลิตร หรือ ร้อยละ 30 ของราคานำเข้า แต่กระทรวงพาณิชย์เริ่มไม่อนุญาตให้นำเข้าตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2528

4. มาตรการทางการค้าของมะพร้าว

มาตรการทางด้านกาส่งออกและการนำเข้า มะพร้าวและผลิตภัณฑ์สรุปได้ คือ

การส่งออก สามารถส่งออกได้เสรี แต่ต้องเสียอัตราอากรขาออก คือ มะพร้าว ร้อยละ 9 เนื้อมะพร้าวตากแห้งบริโภคได้ร้อยละ 9 อื่นร้อยละ 1.5 น้ำมันมะพร้าว ร้อยละ 1.5

การนำเข้า มะพร้าวผลและเนื้อมะพร้าวตากแห้ง ควบคุมการนำเข้าและจะ อนุญาตให้นำเข้าในปริมาณอัตราส่วนเฉลี่ยของประวัติการนำเข้าแต่ละรายในระยะเวลา 12 เดือน ก่อนประกาศควบคุมมีผลใช้บังคับ (ผู้ไม่เคยนำเข้าจะพิจารณาผ่อนผันตามความเหมาะสม) โดย มะพร้าวผลจะพิจารณาผ่อนผันเป็นการทั่วไป แต่เนื้อมะพร้าวตากแห้งผ่อนผันให้เฉพาะโรงงาน อุตสาหกรรมที่ใช้สินค้าดังกล่าวเป็นวัตถุดิบ สำหรับน้ำมันมะพร้าวควบคุมการนำเข้าโดยพิจารณา ผ่อนผันตามความเหมาะสมเป็นรายไป การเสียอัตราอากรขาเข้ามีดังนี้ มะพร้าวผล ร้อยผลละ 50 บาท น้ำมันมะพร้าวดิบ 1.32 บาท/ลิตร น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ 2.50 บาท/ลิตร เนื้อมะพร้าวตากแห้ง 0.65 บาท/กก. อย่างไรก็ตาม กระทรวงพาณิชย์ไม่อนุญาตให้นำเข้า มะพร้าวผลและเนื้อมะพร้าวตากแห้งตั้งแต่ 3 กรกฎาคม 2525 น้ำมันมะพร้าวบริโภคตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2524 เนื่องจากผลผลิตมีเพียงพอในประเทศ น้ำมันมะพร้าวที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม ตั้งแต่กันยายน 2528

5. มาตรการทางการค้าของรำข้าว

ทางด้านกาส่งออกเดิมรัฐบาลได้เข้ามาควบคุมโดยไม่อนุญาตให้มีการส่งออกรำข้าว เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดขาดแคลนและเป็นการจัดระเบียบในการส่งออก ต่อมาได้มีการผ่อนผัน ส่งออกได้โดยเสรี ในช่วง 16 มกราคม 2529 - 30 เมษายน 2529 และหลังจากนั้นจึงมี การควบคุมการส่งออกเช่นเดิม

6. มาตรการทางการค้าของเมล็ดพันธุ์

บทบาทของรัฐบาลในด้านการส่งออก เพื่อเป็นการจัดระเบียบในการส่งออกและป้องกันการขาดแคลนขึ้นภายในประเทศ ในปี 2516 รัฐบาลจึงนำมาตรการควบคุมการส่งออกมาใช้ ปัจจุบันการส่งออกเมล็ดพันธุ์อยู่ในข่ายควบคุมการส่งออก แต่ในทางปฏิบัติให้ส่งออกได้โดยให้กรมศุลกากรเป็นผู้ตรวจปล่อย

7. มาตรการทางการค้าของเมล็ดฝ้าย

บทบาทของรัฐบาลในด้านการส่งออกเมล็ดฝ้ายใช้มาตรการเดียวกับเมล็ดพันธุ์ กล่าวคือ เพื่อเป็นการจัดระเบียบในการส่งออกและป้องกันการขาดแคลนขึ้นในประเทศ ในปี 2516 รัฐบาลจึงนำมาตรการควบคุมการส่งออกมาใช้ สำหรับปัจจุบันการส่งออกเมล็ดฝ้ายยังอยู่ในข่ายควบคุมการส่งออก แต่ในทางปฏิบัติให้ส่งออกได้โดยกรมศุลกากรเป็นผู้ตรวจปล่อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย